

Степан МАКСИМОВ, Олена РАДАЄВА

ВАРТІСНА ОЦІНКА ТВОРІВ ЖИВОПИСУ НА ПРИКЛАДІ КАРТИН ПАБЛО ПІКАССО

У статті розглядається практичне застосування [методик вартісної оцінки творів мистецтва, запропонованих авторами](#) на прикладі визначення вартості картин всесвітньо відомого художника Пабло Пікассо (1881-1973), які протягом багатьох років входять до десятки бестселерів арт-ринку.

Перш ніж розглянути сутність двох методик визначення вартості двовимірних творів мистецтва, зокрема живопису (далі – картини), зауважимо, що твір, обраний як об'єкт для порівняння, має бути співставним до оцінюваного, тобто таким, що має з ним наступні спільні характеристики: авторство того самого художника (у разі, коли ім'я автора невідоме, за співставну обирається робота того самого художнього напрямку), аналогічна техніка, стиль, жанр, період, пропозиція до продажу на торговельному майданчику подібного рівня протягом найближчих років. Бажано обирати максимально «свіжі» продажі/пропозиції, оскільки арт-ринок не стоїть на місці: зміна смаків, економічна та політична ситуація по-різному впливають на продажі окремих сегментів мистецтва.

Суть запропонованих методик полягає в наступному. Перша ґрунтується на способі квадратного сантиметра, який передбачає визначення вартості оцінюваної картини через вартість 1 см² площі співставної картини, ціна продажу/пропозиції якої відома. І відразу ж наведемо приклад того, якої неточності іноді припускаються під час обчислення вартості цим способом. Припустимо, що картина А художника Х, розміром 40 x 50 см (площею 2 000 см²), була продана або пропонується за ціною 800 дол. На основі цих даних вартість аналогічної картини Б розміром 50 x 100 см (площа 5 000 см²) того самого художника розраховується наступним чином: $(800 / 2\,000) \times 5\,000 = 2\,000$ дол. Однак такий спрощений підхід не враховує ефект масштабу, який

полягає у тому, що вартість 1 см² меншої за розміром картини є вищою за вартість 1 см² картини більшого розміру того ж художника. І навпаки: вартість одиниці площі більшої за площею картини буде нижчою, ніж для меншої картини того ж самого автора. Отже, користуючись способом квадратного сантиметра, необхідно застосовувати коефіцієнт коректування ціни на масштаб, який визначається через площі більшої та меншої за площею картин і дорівнює: $(S_B / S_L)^{0.5}$, де S_B – площа більшої за площею картини, S_L – площа меншої за площею картини. Таким чином, якщо площа картини А, яка продана/пропонується за ціною С, є в N разів більшою від площі оцінюваної картини Б, то ціна картини Б дорівнюватиме ціні С картини А, поділеній на корінь квадратний з N.

Враховуючи сказане вище, сформулюємо правило площі:

ПРАВИЛО S. Якщо відома ціна продажу/пропозиції C_A картини А площею S_A , то розрахункова ціна C_B картини Б площею S_B становитиме

$$C_B = C_A / \sqrt{N}, \text{ де } N = S_A / S_B.$$

Інший метод ґрунтується на способі лінійного сантиметра. Вартість 1 лінійного см співставної картини А, проданої/запропонованої за ціною C_A , визначається шляхом ділення її ціни на півпериметр P_A (півпериметр – сума довжини більшої і меншої сторін картини). Після чого можемо визначити вартість аналогічної картини Б, помноживши ціну 1 лінійного см картини А на півпериметр P_B картини Б. Наприклад, картина А має розмір 50 x 60 см (півпериметр становить 110 см) і коштує 600 доларів. Тоді ціна картини Б розміром 80 x 96 см (півпериметр – 176 см) буде наступною: $(600 / 110) \times 176 = 960$ доларів.

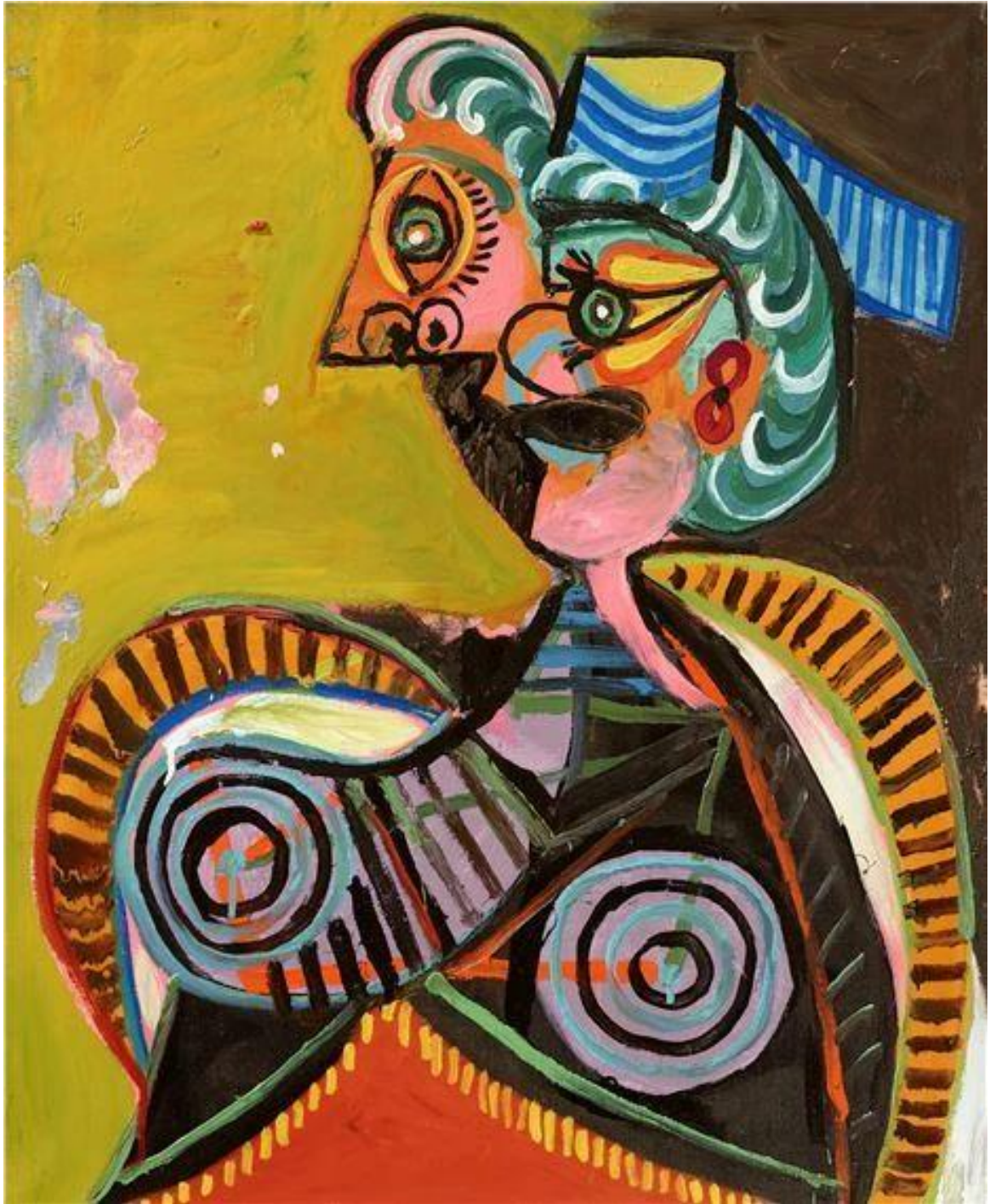
Для розрахунку вартості картин на основі ціни лінійного сантиметра сформулюємо **правило М:**

ПРАВИЛО М. Якщо півпериметр P_A картини А, що продана/пропонується за ціною C_A , то ціна картини Б, півпериметр якої становить P_B , визначається як

$$C_B = C_A \times P_B / P_A.$$

Правило М є зручнішим, ніж правило S, оскільки визначити півпериметр картини та ціну 1 лінійного см простіше, ніж обчислити відношення N площ двох картин та корінь квадратний з N. При цьому обидві методики дають схожий кінцевий результат. Між двома розрахунковими вартостями однієї й тієї ж картини, які отримані за правилами S та М, різниця зазвичай незначна.

Найкраще продемонструвати цей факт можна на творах живопису Пабло Пікассо. Як відомо, у великому спадку цього надзвичайно плідного художника виділяють кілька періодів (ранній, блакитний, рожевий, африканський та ін.), які відрізняються не лише стилістично, а й картини цих періодів мають різний рівень цін. Для порівняння обрано чотири картини, які належать до довоєнного періоду у творчості Пікассо і мають низку спільних ознак: усі датовані кінцем 1930-х рр., виконані олією на полотні, зображають жіночі портрети та були продані у провідних аукціонних домах «Крістіс» і «Сотбіс» протягом 2023-2025рр. За співставний твір, на основі аукціонної ціни якого буде розрахована вартість інших трьох робіт, обрано картину «Арлезіанка (Лі Міллер)» (1937) розміром 72,7 x 59,8 см, яка продана у травні 2023 р. на аукціоні «Крістіс» за 24 560 000 дол.

Пабло Пікассо, *Арлезіанка* (1937), полотно, олія, 72,7 x 59,8 см.

Зображення: © Estate of Pablo Picasso. Фото: © Christie's.

Ефективність правил S та M продемонструємо на трьох картинах: («Дівчинка з човном (Майя)», «Жінка в жовтому капелюсі (Дора Маар)» та «Жінка в арльському головному уборі (Лі Міллер)»). Отримані результати за правилами S та M, а також фактичні аукціонні ціни продажу і відсоток відхилення розрахункової вартості від ціни продажу подані в таблиці 1).

Таблиця 1

Назва оцінюваної картини, розмір у см	Фактична ціна продажу у дол. США, місце і дата продажу	Розрахункова вартість за правилом S, у дол. США	Відхилення від фактичної ціни продажу	Розрахункова вартість за правилом M, у дол. США	Відхилення від фактичної ціни продажу
Дівчинка з човном (Майя) (1938), 73,3 x 60	21 800 000 («Сотбіс», Лондон, 2023)	24 683 729	13%	24 708 287	13%
Жінка у жовтому капелюсі (Дора Маар) (1939), 46,4 x 38,1	15 846 000 («Сотбіс», Нью-Йорк, 2023)	15 658 884	-1%	15 662 792	-1%
Жінка в арльському головному уборі (Лі Міллер) (1937), 81 x 65,1	28 010 000 («Крістіс», Нью-Йорк, 2025)	27 121 983	-3%	27 080 875	-3%

Обидві формули дали аналогічний результат, який з об'єктивних причин відхиляється від фактичної ціни продажу картин, оскільки на вторинному ринку, зокрема на аукціонах, ціноутворення має свою специфіку. На первинному ринку, де нові твори мистецтва продаються вперше, усе простіше: ключовими чинниками, які формують ціну, тут є репутація конкретного

художника, техніка та розмір творів, внаслідок чого картини однакового формату одного автора часто й коштують однаково (деякі художники можуть відступати від цього правила, але серед професійних дилерів домінує саме такий підхід). У разі повторного продажу вартість твору мистецтва визначається складнішим комплексом факторів: крім розміру, техніки і, звісно, бренду самого художника, береться до уваги провенанс твору (історія володіння), стан схоронності, стилістичні особливості, час і місце продажу. У зв'язку з цим використання правил S та M для розрахунку вартості картин на вторинному ринку не може забезпечити стовідсоткову точність.

Незважаючи на вплив згаданих чинників та складність ціноутворення арт-ринок все ж має власну «логіку». Переконатися у цьому можна шляхом обчислення ціни за 1 лінійний см картин будь-якого художника, яка дозволяє помітити одну просту, але важливу річ: для кожного митця у певний проміжок часу існує свій характерний діапазон цін. У випадку визнаного автора, який має великий, стилістично та жанрово розмаїтий доробок, кожна група його картин залежно від жанру та етапу у творчості матиме свій окремий ціновий діапазон. Зокрема жіночі портрети воєнного періоду Пабло Пікассо, які було продано протягом останніх трьох років на найпрестижніших аукціонах, мають наступні ціни за 1 см лінійний (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Назва картини, рік створення	Розмір, см	Місце і дата продажу	Ціна продажу, у дол. США	Ціна за 1 см лінійний, у дол. США
Арлезіанка (Лі Міллер) (1937)	72,7 x 59,8	«Крістіс», Нью-Йорк, 2023	24 560 000	185 358
Дівчинка з човном (Майя) (1938)	73,3 x 60	«Сотбіс», Лондон, 2023	21 800 000	163 541
Жінка у жовтому капелюсі (Дора	46,4 x 38,1	«Сотбіс», Нью-Йорк, 2023	15 846 000	187 527

Маар) (1939)				
Жінка в арльському головному уборі (Лі Міллер) (1937)	81 x 65,1	«Крістіс», Нью-Йорк, 2025	28 010 000	191 718

Як бачимо, діапазон цін за 1 см півпериметра даних картин становить від 163 541 до 191 718 дол. Розбіжність між мінімальним та максимальним значеннями невелика. Це підкреслює, що колекціонери, дилери та інші учасники арт-ринку при визначенні ціни придбання картини діють раціонально, орієнтуючись на наявні ціни співставних творів, вірніше на діапазон цін, і доволі рідко виходять за межі діапазону. Звісно, особливості провенансу, наявність пошкоджень, реставрації та інші нюанси можуть спричинити помітну різницю у вартості співставних робіт і, відповідно, у вартості їх 1 лінійного см. Так, у разі, коли картина має винятково солідний провенанс, побувавши у власності всесвітньо відомого колекціонера, її вартість може зрости вдвічі або й утричі у порівнянні зі схожими творами митця, які мають скромнішу історію. Однак досвідчений колекціонер, який розраховує на поступове, не надто різке підвищення цін, навряд чи раптом заплатить у п'ять або більше разів дорожче від рівня, характерного для даного художника. Занадто швидке багаторазове зростання ціни є звичним «супутником» спекулятивної бульбашки, яка невдовзі лопається (подібна ситуація не так давно спостерігалася на ринку NFT, а також у сегменті молодого африканського мистецтва, коли після стрімкого злету у 2021-2022 рр. майже одночасно вже у 2023 р. їх спіткав обвал).

Отже підведемо підсумки. З наведеного прикладу вартісної оцінки картин Пабло Пікассо, чий ринок відзначається регулярними аукціонними продажами і через це є ідеальним об'єктом дослідження, можемо зробити висновок, що використання запропонованих правил S та M демонструє схожі результати, хоча правило M є зручнішим. Крім того, розрахунок ціни за 1 лінійний см співставних картин художника, які продані протягом кількох найближчих років, дозволяє побачити характерний для митця (або окремої групи його

творів) ціновий діапазон і краще передбачувати ціни на твори цього митця, які будуть з'являтися на арт-ринку.